

Research Paper

Relations between higher education system and gender: Life experience in single-sex Alzahra University

Saeedeh Pourkhazai¹, Golnar Mehran^{*2}, Parvin Ahmadi³, Fariba Adli⁴

Received: Apr. 30, 2023; Accepted: Aug. 23, 2023

ABSTRACT

For several decades, countries around the world have recognized the significance of development in attaining human excellence, eradicating inequality, and establishing social justice. They have prioritized the pursuit of development goals as the focal point of their macro policies. Since women constitute half of the population, it is crucial to prioritize their education. Higher education plays a key role in shaping human resources, underscoring the significance of promoting women's education and giving due attention to single-sex universities. The current research utilizes a qualitative approach within the interpretivism paradigm, employing the content analysis method to explore the lived experiences of students studying in a single-sex environment of Alzahra University. The research participants are comprised of female undergraduate students, selected through purposive sampling. The findings represent across four dimensions: the individual dimension, which includes aspects such as self-confidence, freedom of expression, respect, a safe and comfortable environment, stress control, good feeling, support, flexibility, feminine feeling, mutual understanding, focus on lessons and academic progress, spirit of questioning, jealousy, and a lack of interest in university, school-like environment, and clothing. Social dimension encompasses harmony, social communication, shared thoughts, and a lack of social communication with the opposite sex. Cultural dimension involves factors such as not allowing education and choosing a university based on values and versatility. The cognitive dimension includes learning topics in a theoretical and non-practical way, a focus on obtaining grades, and a lack of connection with the labor market.

Keywords: higher education, single-sex university, women's education

1. PhD Student, Department of Educational Administration and Planning, Faculty of Education and Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran

✉ saideh1367@gmail.com

2. Professor, Department of Educational Management and Planning, Faculty of Education and Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran

* Corresponding Author

✉ gmehran@alzahra.ac.ir

3. Associate Professor, Department of Educational Administration and Planning, Faculty of Education and Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran

✉ pahmadi@alzahra.ac.ir

4. Associate Professor, Department of Educational Administration and Planning, Faculty of Education and Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran

✉ faradli@alzahra.ac.ir

Interdisciplinary Studies
in the Humanities

Volume 15
Issue 4
Autumn 2023

INTRODUCTION

Women make up half of the world's population, and with their participation in various economic, political, social, and cultural activities, they can effectively move the wheels of society together with men. Today, the significance of development in advancing human well-being, reducing inequalities, and fostering social justice is evident to all. At the same time, acknowledging the multiple roles of women in society is indispensable for achieving sustainable development (Mehran, 2002, 87). Education empowers women to actively engage in social and economic activities. Moreover, higher education serves as a crucial basis for cultivating educated and specialized human resources, playing a significant role in preparing women for meaningful contributions to the society. Throughout various historical periods, higher education institutions worldwide predominantly provided opportunities for men to pursue academic studies, while women had limited access to universities. Many academic fields remained dominated by men. The existence of dedicated women's universities is evident, underscoring the significance of women's education and serving as a catalyst for achieving educational equality between women and men (Wisner, 2013).

Established in 1965, Alzahra University serves as a single-sex institution for women, guided by the motto "Educated Woman and Growing Society". In its vision and mission, it is stated that "Alzahra University is a symbol of women's higher education in the country, which, through modern and efficient education, conducting fundamental and problem-oriented research, and presenting new technologies, collaborates with national and international institutions. By leveraging the expertise of professors and thinkers, the university aims to train educated, capable, and influential women in society, providing the foundation for the all-round participation of women to realize the policies of the Islamic Republic of Iran" (University vision statement in the horizon of 1404, 1396, 5)".

Hence, Alzahra University is dedicated to cultivating women, contributing to the achievement of society's developmental goals. However, there always remains the question of whether Alzahra University, functioning as a single-sex institution, has genuinely succeeded in fostering conditions that enhance the efficiency of women and create conducive educational environment for them. In light of this consideration, a decision was made to create a platform for female students at Alzahra University to share their lived experiences regarding studying in a women's university. Through their narratives, we confront the reality of what female students encounter in a single-sex institution, exploring the nuances of gender from psychological, sociological, and cultural perspectives. Therefore, this research seeks an answer to the question: What is the lived experience of Alzahra University students studying in a single-sex university?

METHODOLOGY

The current research was conducted with a qualitative approach, based on the interpretive paradigm, with the content analysis method. The research community comprised of undergraduate students from 11 faculties at Alzahra University. The participants, as outlined in Table 4, consist of 50 students from these faculties, selected through a targeted method. The interviews took place during the academic year 2023-24 and continued until theoretical saturation was achieved, indicating that no new information emerged with additional interviews. The framework for semi-structured questionnaire was derived from a comprehensive review of theoretical foundations. The information underwent analysis through open coding (identifying meaningful evidence), axial coding (establishing concepts), and selective coding (categorizing) processes to ensure the validity of the information, the peer-check and retest method were employed.

FINDINGS

The findings were derived from the lived experiences of students at Alzahra University, a single-sex institution for women, and categorized into four dimensions: the individual dimension, which includes aspects such as self-confidence, freedom of expression, respect, a safe and comfortable environment, stress control, good feeling, support, flexibility, feminine feeling, mutual understanding, focus on lessons and academic progress, the spirit of questioning, jealousy, and a lack of interest in university, school-like environment, and clothing. Social dimension encompasses harmony, social communication, shared thoughts, and a lack of social communication with the opposite sex. Cultural dimension involves factors such as not allowing education and choosing a university based on values and versatility. The cognitive dimension includes learning topics in a theoretical and non-practical way, a focus on obtaining grades, and a lack of connection with the labor market.

CONCLUSION

The individual dimension in this study encompasses the most extensive array of components. Female students in a gender-specific university face challenges related to self-confidence, freedom of expression, respect, a safe and comfortable environment, stress control, good feeling, support, flexibility, feminine feelings, mutual understanding, focus on lessons and academic progress, a spirit of questioning, feelings of jealousy, eye and ocular issues, and a lack of interest in university. Additionally, they encounter a school-like environment and clothing-related concerns.

In their narratives, women discuss components such as 'self-confidence,' 'freedom of expression,' and 'stress control.' It appears that women in mixed-sex groups often grapple with low self-esteem, embarrassment, and a lack of trust.

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

These challenges seem to stem from family and school education, persisting into their university experiences. The prevalent societal notion that 'a good woman does not talk everywhere,' 'a good woman does not say anything,' and 'a good woman should stay away from men' is deeply ingrained in women through institutionalized education. As they enter the university environment, Alzahra University, being specifically for women, serves as a space where they can break free from these societal norms. Here, women seem to breathe freely, gaining self-confidence and expressing their thoughts in the classroom environment.

With proper education and a focus on self-improvement within both family and school environments, women may not feel the need to distance themselves from mixed groups and seek refuge in women's groups. Instead, they can develop the ability to be confident in all settings and authentically express their opinions. Where women discuss components such as mental peace, lack of boundaries, a safe and comfortable environment, and focus on lessons and academic progress, they note that being with men in a university environment can lead to temporary or even stable emotional connections and friendships. This dynamic may create moral dilemmas or distractions in education. However, isn't this approach merely skirting the real issue? Should men be excluded to prevent emotional connections and shield female students from challenges and prevent distractions from studying? Instead of focusing on these questions, wouldn't it be more effective for women to receive education in family and school environments on how to cultivate healthy relationships with the opposite sex and manage their social and emotional interactions?

In sharing their experiences, female students discuss components such as 'lack of interest in university due to the single-sex environment' and a 'school-like atmosphere. Several students come to the university from small environments or families with specific beliefs. Due to this, they have had minimal or no contact with the opposite sex, even within their social circles. Throughout their studies, they have been waiting to enter university so that they can face the opposite sex and learn how to deal with them. However, as women are admitted to a single-sex university and deprived of this opportunity, a prevailing question lingers in their minds: when and where will I learn how to communicate with the opposite sex?

This issue has led to a decrease in their desire to study. It underscores one of the disadvantages of a single-sex university, as the university could potentially provide the conducive environment for men and women to interact and get to know each other. Especially in the traditional society of Iran, where many families restrict women's communication with men, the lack of interaction between women and men deprives women of the opportunity to receive training in proper communication with men. Consequently, they may find it challenging to engage with the real dynamics of society while on the university campus.

In the social dimension, women highlighted components such as harmony, easy and accessible social communication, and the sharing of thoughts. These aspects could be further explored and categorized within the individual dimension. They believe that, as the university prioritizes women with a majority of administrative and educational staff being women, it becomes easier to coordinate, establish social relationships, and share ideas. Once again, we must revisit family and school education. Why girls aren't taught the ability to communicate socially in any environment? It is as if a person cannot express oneself and flourish in society until their inner self is nurtured and corrected.

In the cultural dimension, deemed particularly crucial as individual beliefs often stem from cultural influences that shape subsequent convictions, the significance of this aspect is further heightened in Iranian society. Many cities in Iran hold strong traditional beliefs about women, magnifying the importance of cultural considerations. Female students at Hassan University view it as an opportunity for women's education. They believe that, without such a university, many parents might refrain from allowing their daughters to pursue higher education due to concerns about the intellectual and cultural atmosphere. This hesitancy arises from a traditional mindset that disapproves of girls entering universities where men—whether as professors, students, or employees—are present. Thus, Hassan University serves as a unique space that provides a cultural context enabling women to pursue their studies.

In the cognitive aspect, students express the belief that women tend to prioritize earning higher grades and mastering the theoretical aspects of courses, often overlooking the practical application of these courses in the labor market. This perspective can be analyzed from various angles. Firstly, it is essential to consider the influence of family and school education, along with a broader cultural context of the country. Traditionally, societal expectations have emphasized that men should pursue education, enter the workforce, and become the primary breadwinners. This ingrained mindset gradually shapes women's perspectives, leading them to view study and work as separate domains when they enter university.

For some women, the sole focus on academic achievement and obtaining a degree becomes sufficient, with little interest in applying the acquired knowledge in practical scenarios. The disconnect from the job market and economic activities is notable. The prevalent encouragement centers around studying for the sake of learning course materials and meeting exam expectations, reinforcing a pattern aligned with professors' anticipations. Over time, as students become more active, this gradual shift in mindset helps break down previous intellectual barriers.

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

NOVELTY

Investigating the lived experiences of students in a single-sex environment i.e. Alzahra University in Tehran itself is a novel aspect in terms of the current study.

CONFLICT OF INTEREST

The author declare no conflict of interest.

Interdisciplinary Studies
in the Humanities

Volume 15
Issue 4
Autumn 2023

BIBLIOGRAPHY

- Aeini, B., Zohouri, M., Mousavand, M. (2023). Iranians and Privacy Preservation on Social Media: A Systematic Review. *Positif Journal*. 23(10). 88-100.
- Alabi, O. J., Seedat-Khan, M., & Abdullahi, A. A. (2019). The lived experiences of postgraduate female students at the University of Kwazulu Natal, Durban, South Africa. *Heliyon*, 5(11), e02731. doi: 10.1016/j.heliyon.2019.e02731
- Booth, A. L., Cardona-Sosa, L., & Nolen, P. (2018). Do single-sex classes affect academic achievement? An experiment in a coeducational university. *Journal of Public Economics*, 168, 109–126. doi: 10.1016/j.jpubeco.2018.08.016
- Choi, J., Park, H., & Behrman, J. R. (2015). Separating boys and girls and increasing weight? Assessing the impacts of single-sex schools through random assignment in Seoul. *Social Science & Medicine*, 134, 1–11. doi: 10.1016/j.socscimed.2015.03.053
- Keshavarzi, F., & Shamshiri, B. (2020). The applied model of women's empowerment development in Iranian society: A mixed methods study. *Woman in Development & Politics*, 18(3), 463-484. doi: 10.22059/jwdp.2020.300983.1007816
- Mehran, G. (2006). Analysis of The Girls and Women Empowerment Process in Iranian Educational System. *Journal of Education*, 87, 59-92.
- Mohammadi, M. (2023). A study of lived experiences of female students from girlhood (A case study of female students of Alborz Farhangian University). *Woman in Development & Politics*, 21(1), 137-113. doi: 10.22059/jwdp.2022.345930.1008233
- Mousavi Hashemi, N. (2020). Comparison of the effect of single-gender, gender-segregated and mixed universities on the self-efficacy of female students. *5th National Conference on Humanities and Management Studies*.
- Özdere, M. (2023). Single-sex schools VS mixed-gender schools: comparing impacts. *Region - Educational Research and Reviews*, 5(4), 11. doi: 10.32629/rerr.v5i4.1282
- Program and Budget Management (2016). Administrative transformation and productivity with the cooperation of the respected vice-chancellors of the university. The strategic document of the university.
- Schellenger, I. (2022). Girls of Today, Leaders of Tomorrow: A Case Study on Alternative, Public, Single-Sex Schooling and Identity Formation (MA thesis). University of Chicago. doi: 10.6082/uchicago.4207
- Wisner, T. (2013). Why Women's Colleges?: Reassessing the Benefits of Single-Sex Higher Education for Women. Honors Thesis Collection. Paper 106. Wellesley College Digital Scholarship and Archive.

Interdisciplinary
Studies in the Humanities

Abstract

مقاله پژوهشی

مناسبات نظام آموزش عالی و جنسیت: تجربه زیسته در دانشگاه تک‌جنسیتی الزهرا

سعیده پورخزایی^۱، گلنار مهران^{۲*}، پروین احمدی^۳، فریبا عدلی^۴

دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۱۰؛ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۰۱

چکیده

چند دهه است که کشورهای جهان به اهمیت توسعه برای رسیدن به تعالی انسان‌ها، رفع نابرابری و ایجاد عدالت اجتماعی پی برده‌اند و رسیدن به اهداف توسعه را محور سیاست‌گذاری‌های کلان خود قرار داده‌اند. کشور برای رسیدن به توسعه پایدار نیاز به مشارکت همه اعضای جامعه دارد. از آن جا که زنان نیمی از جمعیت جامعه را تشکیل می‌دهند، و با توجه به اینکه آموزش عالی وظیفه تربیت نیروی انسانی را بر عهده دارد، و به دلیل ترویج آموزش زنان توجه به دانشگاه تک‌جنسیتی حائز اهمیت است. رویکرد مقاله حاضر کیفی است و در سپهر فلسفی تفسیرگرایی با روش تحلیل محتوا به بررسی تجربه زیسته دانشجویان دانشگاه الزهرا از تحصیل در یک دانشگاه تک‌جنسیتی پرداخته است. مشارکت‌کنندگان پژوهش دانشجویان زن دانشگاه الزهرا در دوره کارشناسی بودند که با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. یافته‌ها در چهار بعد مطرح شده است: بعد فردی (اعتماد به نفس، آزادی بیان، احترام، محیط امن و راحت، کنترل استرس، حس خوب، حمایت، انعطاف‌پذیری، احساس لطیف زنانه، درک متقابل، تمرکز بر درس و پیشرفت درسی، روحیه پرسشگری، حسادت و چشم‌وهم‌چشمی، عدم علاقه به دانشگاه، محیط شبیه به مدرسه و پوشش)، بعد اجتماعی (هماهنگی، ارتباط اجتماعی و اشتراک افکار، عدم ارتباط اجتماعی با جنس مخالف)، بعد فرهنگی (عدم اجازه تحصیل، انتخاب دانشگاه به دلیل ارزش‌ها و تطبیق‌پذیری)، بعد شناختی (یادگیری مباحث به صورت نظری و غیرکاربردی، تلاش برای کسب نمره و عدم ارتباط با بازار کار) دسته‌بندی شده است.

کلیدواژه‌ها: آموزش عالی، دانشگاه تک‌جنسیتی، آموزش زنان

۱. دانشجوی دکتری رشته برنامه ریزی درسی، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهرا، تهران، ایران
saideh1367@gmail.com ✉

۲. استاد آموزش و پرورش تطبیقی، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهرا، تهران، ایران
* نویسنده مسئول
mehran@alzahra.ac.ir ✉

۳. دانشیار برنامه‌ریزی درسی، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهرا، تهران، ایران
pahmadi@alzahra.ac.ir ✉

۴. استادیار مدیریت آموزشی، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهرا، تهران، ایران
faradli@alzahra.ac.ir ✉

۱. مقدمه و بیان مسئله

زنان نیمی از جمعیت جهان را تشکیل می‌دهند. آنان با مشارکت خود در قالب فعالیت‌های متعدد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی به نحوی مؤثر می‌توانند چرخ‌های جامعه را همگام با مردان به حرکت در آورند. امروزه اهمیت توسعه در جهت تعالی انسان‌ها، کاهش نابرابری‌ها و ایجاد عدالت اجتماعی بر کسی پوشیده نیست. این در حالی است که دستیابی به توسعه پایدار بدون در نظر گرفتن زنان و نقش چندگانه آنان در اجتماع غیرممکن است (مهران، ۱۳۸۱، ۸۷). زنان از طریق آموزش می‌توانند توانایی شرکت در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی را کسب کنند، و در این میان، آموزش عالی به عنوان مکانی برای تربیت نیروی انسانی فرهیخته و متخصص برای جامعه نقش مهمی در تربیت زنان برای جامعه دارد. در ادوار مختلف تاریخ، در سراسر جهان آموزش عالی جایی است که بیشتر مردان شانس تحصیل در آن را داشتند و زنان فرصت کمی برای حضور در دانشگاه‌ها داشتند و بسیاری از رشته‌های دانشگاهی در تسلط مردان است. بدیهی است که برخورداری جامعه از دانشگاه خاص زنان نشان اهمیت آموزش زنان و عاملی جهت ایجاد برابری آموزشی میان زنان و مردان است (وایز نر^۱، ۲۰۱۳). در این میان دانشگاه الزهرا به عنوان یک دانشگاه تک‌جنسیتی خاص زنان در سال ۱۳۴۳ تأسیس شد و با شعار «زن فرهیخته و جامعه بالنده» به کار خود ادامه داده است و در چشم‌انداز و مأموریت آن آمده است که «دانشگاه الزهرا نماد آموزش عالی زنان کشور است که از طریق آموزش‌های نوین و کارآمد، انجام پژوهش‌های بنیادی و مسئله‌محور و ارائه فناوری‌های نوین و همکاری با نهادهای ملی و بین‌المللی، با بهره‌گیری از اساتید و اندیشمندان در جهت تربیت زنان فرهیخته توانمند و تأثیرگذار در جامعه، زمینه مشارکت همه‌جانبه زنان را برای تحقق سیاست‌های نظام جمهوری اسلامی ایران فراهم می‌سازد» (بیانیه چشم‌انداز دانشگاه در افق ۱۴۰۴، ۱۳۹۶، ۵). بنابراین، دانشگاه الزهرا به دنبال تربیت زن فرهیخته است که به این وسیله جهت رسیدن به اهداف توسعه به جامعه کمک می‌کند. اما همیشه این سؤال وجود دارد که آیا عملکرد دانشگاه الزهرا به عنوان یک دانشگاه تک‌جنسیتی مختص زنان واقعاً توانسته شرایطی را ایجاد کند که زنان را کارآمد سازد

و فضای مناسبی را از نظر آموزشی برای زنان ایجاد کند؟ با توجه به این موضوع تصمیم گرفته شد شرایطی فراهم شود که دانشجویان زن دانشگاه الزهرا از تجربه زیسته خود در ارتباط با تحصیل در دانشگاه مختص زنان سخن بگویند و با روایت‌های خود ما را با واقعیت آنچه که دانشجوی زن در تحصیل در یک دانشگاه تک‌جنسیتی تجربه می‌کند آشنا سازد و با دیدی روان‌شناختی، جامعه‌شناختی و فرهنگی به مسئله پرداخته شود. بنابراین، این مقاله به دنبال پاسخی برای این سؤال است که تجربه زیسته دانشجویان دانشگاه الزهرا از تحصیل در یک دانشگاه تک‌جنسیتی چیست؟

دانشگاه الزهرا (س)، دانشگاه ویژه زنان، در سال ۱۳۴۳ تحت عنوان «مدرسه عالی دختران» تأسیس شد. در آن هنگام با ۹۰ دانشجو در رشته‌های مترجمی زبان‌های خارجه، منشی‌گری و روان‌شناسی کار خود را آغاز کرد. علاوه بر این رشته‌ها، تدریس رشته‌هایی با عنوان فنون خانه‌داری را در برنامه آموزشی خود قرار داد (پذیرش دانشجو در این رشته جدید از سال دوم تأسیس ۱۳۴۵-۱۳۴۴) صورت گرفت. سال تحصیلی ۱۳۵۵-۱۳۵۴ مدرسه عالی دختران به دانشگاه تبدیل شد و از طریق چهار دانشکده علوم پایه، ادبیات و علوم انسانی، علوم مدیریت و اقتصاد به فعالیت خود ادامه داد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی دانشگاه با همین ترکیب یاد شده به فعالیت خود ادامه داد و نام «دانشگاه الزهرا» را به خود اختصاص داد.

در حال حاضر دانشگاه الزهرا دارای ده دانشکده به شرح دانشکده ادبیات، دانشکده علوم ریاضی، دانشکده الهیات، دانشکده علوم زیستی، دانشکده علوم ورزشی، دانشکده فنی و مهندسی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشکده فیزیک و شیمی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی و دانشکده هنر می‌باشد. علاوه بر ده دانشکده ذکر شده، این دانشگاه دارای دو پژوهشکده شامل پژوهشکده زنان و پژوهشکده مطالعات اقتصادی است.

۲. پیشینه پژوهش

امروزه، آموزش زنان زیربنای توسعه فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی جوامع است. زیرا، زنان نیمی از نیروی انسانی جوامع را تشکیل می‌دهند. سرمایه‌گذاری در آموزش زنان شکاف جنسیتی را کاهش می‌دهد و موجب ارتقای سطح بهره‌وری و تولید بیشتر کشور خواهد شد

و عامل مفیدی در توسعه انسانی، حفظ محیط زیست، سلامت اجتماعی، بهداشت روانی و فردی به شمار می‌آید (صیادیان و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین، آموزش عالی می‌تواند در جامعه‌پذیری زنان، افزایش سطح آگاهی زنان نسبت به مسائل روز سیاسی و اجتماعی اثر بگذارد. دستاورد آموزش عالی برای زنان فرصت حضور در اجتماع بزرگ‌تر و شناخت چالش‌های زندگی امروز و کسب استقلالی است که شرط لازم حضور زنان در مقام شهروندی مستقل است. در اصل، آموزش عالی پهنه‌ای است که زنان در آن برای زندگی در جامعه آماده می‌شوند و تعامل با دیگران را می‌آموزند و فضایی است که در تکوین تحولات فکری زنان اثرگذار است (کشاوری، ۱۳۹۹، ۲۳۸). امروزه در جهان توجه ویژه به آموزش زنان می‌شود و در سطح جهان دانشگاه‌های ویژه زنان تأسیس شده است.

با توجه به تأسیس دانشگاه‌های تک‌جنسیتی ویژه زنان در جهان در زمینه مبانی نظری، پژوهش‌های اندکی در این زمینه انجام شده است. دانشگاه تک‌جنسیتی، به دانشگاهی اشاره دارد که دانشجویان دانشگاه، منحصراً پسر یا دختر هستند. (هاشمی موسوی، ۱۳۹۸). وایزرنر (۲۰۱۳) بر این باور است که که دانشگاه‌های تک‌جنسیتی ویژه زنان که در جهان تأسیس شده‌اند در اهداف و مأموریت‌هایی که بر عهده دارند می‌توانند با هم متفاوت باشند؛ اما تمامی آنان در یک چیز با هم مشترک هستند و آن هم این است که این دانشگاه‌ها از آموزش زنان دفاع می‌کنند. در ادوار مختلف تاریخ آموزش عالی در سراسر جهان، آموزش عالی جایی بود که بیشتر مردان شانس حضور و تحصیل در آن را داشتند و زنان فرصت کمی برای حضور در دانشگاه‌ها داشتند به همین دلایل گروه‌های فمینیست^۱ بر علیه تبعیض جنسیتی اعتراض کردند و افرادی از جمله سوزان بی‌آنتونی^۲ و الیزابت کدی استانسون^۳ در اوایل تا اواسط قرن ۱۹، تأسیس دانشگاه‌های تک‌جنسیتی را یک راه‌حل موقت برای جبران نابرابری آموزشی میان مردان و زنان در آموزش عالی در نظر گرفتند. از طرف دیگر الیزابت تیدبال^۴ چند عامل را که می‌تواند دلایل تشکیل دانشگاه‌های

1. Feminism
2. Susan B. Anthony
3. Elizabeth Cady Stanton
4. Elizabeth Tidball

تک‌جنسیتی در جهان باشد را شناسایی کرده است که عبارت است از: ۱) ایجاد یک دانشگاه کامل زنانه محیطی که برای زنان به مانند دانشگاه‌های عادی و آن چیزی که در تملک مردان است باشد؛ ۲) دادن فرصت به زنان برای تحصیل در تمامی رشته‌ها از جمله رشته‌هایی که همیشه در تملک مردان بوده است؛ ۳) ارائه الگوهای زنانه به دانشجویان؛ ۴) تشویق زنان به تحصیل؛ و ۵) ایجاد مکانی برای توسعه دوستی میان زنان.

ازدر^۱ (۲۰۲۳) بیان می‌کند دیدگاه‌های مذهبی در ارتباط با نقش زن و مرد در اجتماع و هنجارهایی که در زمینه ارتباط مردان با زنان وجود داشته است بر ترجیحات ایجاد دانشگاه‌های تک‌جنسیتی نقش داشته و از تأسیس چنین دانشگاه‌هایی حمایت کرده است. در نتیجه شلنگر^۲ (۲۰۲۲) بیان می‌کند تاریخ آموزش تک‌جنسیتی نشان می‌دهد که باید محیط آموزشی برای زنان فراهم کرد که زنان بتوانند خارج از محدودیت‌هایی که هنجارهای اجتماعی بر زنان تحمیل کرده است درس بخوانند.

ازدر (۲۰۲۳) در ارتباط با مزیت و معایب دانشگاه‌های تک‌جنسیتی صحبت کرده است. او در ارتباط با مزایای دانشگاه تک‌جنسیتی بر این باور است که چنین محیطی به زنان کمک می‌کند بدون فشار اجتماعی مربوط به جنسیت درس بخوانند و به درک درستی از خود به عنوان یک زن برسند و اعتماد به نفس پیدا کنند، زنان در این محیط کمتر اسیر کلیشه‌های جنسیتی می‌شوند و محیط تحصیلی برای آنان راحت‌تر است. از معایب دانشگاه‌های تک‌جنسیتی عدم مواجهه با جنس مخالف است که سبب ایجاد فرصت کم برای ارتباط با جنس مخالف را ایجاد می‌کند. ایجاد تعصبات جنسیتی نیز از دیگر معایب این‌گونه دانشگاه‌ها است.

با توجه به اهمیت تأسیس دانشگاه‌های تک‌جنسیتی ویژه زنان که راهی برای ایجاد برابری آموزشی و تربیت آموزشی زنان محسوب می‌شود لازم است نگاهی تاریخی به دانشگاه‌های تک‌جنسیتی ویژه زنان داشته باشیم. کشور آمریکا دارای قدیمی‌ترین کالج‌های مخصوص زنان است که در ابتدای قرن ۱۹ و با هدف پاسخگویی به نیاز ترویج آموزش در

1. Ozdere
2. Schellenger

بین زنان به ویژه در سطح آموزش عالی تأسیس شدند. در حال حاضر ۹ کالج به صورت اختصاصی تنها به تربیت دانشجویان دختر می‌پردازند.

جدول ۱. نام دانشگاه‌های تک‌جنسیتی زنان در امریکا

ردیف	نام دانشگاه	قاره	کشور
۱	کالج برنارد ^۱	امریکا	امریکا
۲	کالج برین ماور ^۲	امریکا	امریکا
۳	کالج سدار کرسٹ ^۳	امریکا	امریکا
۴	کالج میلز ^۴	امریکا	امریکا
۵	کالج مانت هالیوک ^۵	امریکا	امریکا
۶	کالج سایمونز ^۶	امریکا	امریکا
۷	کالج اسمیت ^۷	امریکا	امریکا
۸	کالج سونیت بریار ^۸	امریکا	امریکا
۹	کالج ولزلی ^۹	امریکا	امریکا

مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی

۱۵۰

دوره ۱۵، شماره ۴
پاییز ۱۴۰۲
پیاپی ۶۰

به نظر می‌رسد که انگلیس تنها کشور اروپایی است که در حال حاضر کالج‌هایی دارد که تنها به دانشجویان دختر پذیرش می‌دهند. هرچند که بسیاری از کالج‌های دختران این کشور امروز از حالت تک‌جنسیتی خارج شده‌اند و مختلط شده‌اند. اما هنوز هم کالج‌های «موری ادواردز»، «نیونهام» و «لوسی کاوندیش» در دانشگاه کمبریج به فقط زنان را پذیرش می‌کنند. در کشور کانادا نیز کالج دانشگاهی «برشا»، تنها کالج زنانه کانادا است. ساختمان این کالج در پردیس دانشگاه اونتاریوی غربی واقع شده است. در قاره آسیا نیز دانشگاه‌ها و کالج‌های متعددی در حوزه آموزش زنان به صورت اختصاصی فعالیت می‌کنند.

1. Barnard College
2. Bryn Mawr College
3. Cedra Crest College
4. Mills College
5. Mount Holyoke College
6. Simmons University
7. Smith College
8. Sweet Briar College
9. Wellesley College

جدول ۲. نام دانشگاه‌های تک‌جنسیتی زنان در قاره آسیا

ردیف	نام دانشگاه	قاره	کشور
۱	دانشگاه آسیایی زنان ^۱	آسیا	بنگلادش
۲	دانشگاه دوک سوئنگ ^۲	آسیا	کره جنوبی
۳	دانشگاه زنان سوک میونگ ^۳	آسیا	کره جنوبی
۴	دانشگاه زنان اوها ^۴	آسیا	کره جنوبی
۵	کالج زنان ایندراپراستا ^۵	آسیا	هند
۶	دانشگاه کیسن ^۶	آسیا	ژاپن
۷	کالج لاهور ^۷	آسیا	پاکستان
۸	کالج میریام ^۸	آسیا	فیلیپین
۹	دانشگاه زنان فیلیپین ^۹	آسیا/خاورمیانه	فیلیپین
۱۰	دانشگاه سلطنتی زنان ^{۱۰}	آسیا/خاورمیانه	بحرین
۱۱	دانشگاه شاهزاده نورا بنت عبدالرحمن ^{۱۱}	آسیا/خاورمیانه	عربستان
۱۲	کالج زنان شاهزاده سلطان	آسیا/خاورمیانه	عربستان
۱۳	دانشگاه عفت در جدّه ^{۱۳}	آسیا/خاورمیانه	عربستان
۱۴	مؤسسه تربیت و آموزش عالی دختران در جدّه	آسیا/خاورمیانه	عربستان
۱۵	کالج زنان دبی	آسیا/خاورمیانه	امارات
۱۶	کالج باکس هیل	آسیا/خاورمیانه	کویت
۱۷	کالج زنان دانشگاه کویت	آسیا/خاورمیانه	کویت

برخی از پژوهش‌های انجام‌شده با موضوع دانشگاه تک‌جنسیتی به شرح زیر است:
 موسوی هاشمی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «مقایسه تأثیر دانشگاه‌های تک‌جنسیتی، تفکیک جنسیتی و مختلط بر خودکارآمدی دانشجویان دختر» به این نتیجه

1. Asian University for Women
2. Sungkyunkwan University
3. Sookmyung women University
4. Ewha womes University
5. Indraprastha College for Women
6. Keisen University
7. Lahore College for Women University
8. Miriam College
9. The Philippine Women's University
10. Queens University
11. Princess Nora bint Abdulrahman University
12. Effat University

رسیدند که دانشگاه‌های تک‌جنسیتی بر خودکارآمدی دانشجویان تأثیر مثبت و معنی‌دار دارد. در حالی که تأثیر دانشگاه مختلط بر خودکارآمدی منفی و معنادار است.

محمودی (۱۴۰۲) پژوهشی را با عنوان «بررسی تجارب زیسته دختران دانشجو از دخترانگی (مطالعه موردی: دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان)» با روش کیفی و رویکرد پدیدارشناسی انجام داده است. یافته‌های پژوهش در سه مضمون اصلی ویژگی‌های، مسائل و عاملیت دخترانگی دسته‌بندی شده است. بررسی تجربیات زیسته دختران نشان می‌دهد اگرچه نمونه‌های بررسی شده برخی از ویژگی‌های احساسی و رفتاری مرسوم دخترانگی را بازتولید می‌کنند، اما آن‌ها به دلیل دختر بودن با محدودیت‌ها و محرومیت‌هایی در جامعه مواجه هستند. همچنین آن‌ها در زندگی اجتماعی و روزمره احساس بی‌عدالتی و تبعیض می‌کنند. دانشجویان مورد بررسی از تصورات غلط اجتماعی، که نسبت به دختران وجود دارد، ناراضی‌اند و خواستار عاملیت و کنشگری بیشتر دختران در جامعه هستند.

بوس و همکاران^۱ (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان «آیا کلاس‌های تک‌جنسیتی بر نمرات امتحانات تأثیر می‌گذارند؟» به این نتیجه رسیدند که چون در کلاس‌های تک‌جنسیتی تهدید کلیشه‌های جنسیتی برای زنان وجود ندارد آنان نسبت به زمانی که در کلاس‌های مختلط امتحان می‌دادند نمرات بهتری را کسب می‌کنند.

وایز نر^۲ (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان «چرا دانشگاه‌های ویژه زنان؟ ارزیابی مجدد مزایای آموزش عالی تک‌جنسیتی برای زنان» به این نتیجه رسیدند که تحصیل زنان در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی اعتماد به نفس زنان را افزایش می‌دهد. در این دانشگاه‌ها، زنان توسط اساتید تشویق می‌شوند که به دنبال شغل‌های غیر سنتی بروند و اغلب زنان به دنبال نقش رهبری هستند.

چویی^۳ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «آیا جدا کردن پسران از دختران عملکرد را افزایش می‌دهد؟ ارزیابی تأثیر مدارس تک‌جنسیتی از طریق گزینش تصادفی مدارس در شهر سئول» به این نتیجه رسیدند که در مراکز آموزشی تک‌جنسیتی در مقایسه با

1. Booth
2. Wisner
3. Choi

مراکز آموزشی مختلط، احتمالی کمتری وجود دارد که دختران درگیر فعالیت‌های شدید یا فوق‌العاده شوند. دانشجویان شرکت‌کننده در دانشگاه‌های تک‌جنسیتی احتمال بیشتری دارد که عملکرد تحصیلی مضاعف داشته باشند و این تأثیرات در مورد دختران بارزتر است.

در پژوهش دیگری که بوس^۱ و همکاران (۲۰۱۸) با عنوان «آیا کلاس‌های تک‌جنسیتی بر پیشرفت تحصیلی تأثیر می‌گذارد؟ آزمایشی در دانشگاه مختلط» انجام دادند پژوهشگران در یک دانشگاه مختلط دانشجویان زن را به صورت تصادفی جدا و در یک کلاس قرار دادند و به مانند کلاس درس دانشگاه تک‌جنسیتی به زنان آموزش دادند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که زنان در کلاس تک‌جنسیتی عملکرد تحصیلی بهتری را نشان دادند و با رغبت بیشتری در کلاس‌های درس شرکت کرده و روحیه بهتری داشتند.

آلابی^۲ و همکاران (۲۰۱۹) مطالعه‌ای با عنوان «تجربیات زیسته دانشجویان دختر در مقطع کارشناسی ارشد در دانشگاه کوازولو ناتال، دوربان، آفریقای جنوبی» انجام داده‌اند. پژوهشگران بر این باور هستند که جنسیت و برابری آموزشی به طور گسترده توسط پژوهشگران در آفریقای جنوبی مورد بحث قرار گرفته است اما درباره دلایل این که چرا دانشجویان دختر در تحصیلات تکمیلی نسبت به مردان، میزان ترک تحصیل بیشتری دارند را مورد بررسی قرار نداده‌اند. بررسی این موضوع از یک طرف نیاز به نقد و بررسی اصول اجتماعی-فرهنگی جامعه را دارد که مانع ادامه تحصیل زنان در دوره تحصیلات تکمیلی می‌شود و از طرف نیاز به بررسی کلیشه‌های جنسیتی نسبت زنان در آموزش عالی را دارد. شلنگر (۲۰۲۲) در مطالعه خود با عنوان «دختران امروز، رهبران فردا: مطالعه موردی در مورد آموزش جایگزین، عمومی، تک‌جنسیتی و شکل‌گیری هویت» به این نتیجه دست یافت که آموزش‌های تک‌جنسیتی می‌تواند باعث ایجاد هویت در زنان شده و آنان را توانمند سازد. اذر (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان «مقایسه تأثیرات دانشگاه‌های تک‌جنسیتی با دانشگاه مختلط» به این نتیجه رسید که این دانشگاه‌ها کمکی به رفع نابرابری آموزشی بین مردان و زنان است و سبب رشد توسعه اجتماعی و فرهنگی می‌شود.

۳. روش

مطالعه حاضر با رویکرد کیفی، مبتنی بر سپهر تفسیرگرایانه، با روش تحلیل محتوا انجام شده است. جامعه پژوهش دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه الزهرا شامل ۱۱ دانشکده (جدول شماره ۱) و مشارکت کنندگان پژوهش ۵۰ نفر از دانشجویان این دانشکده‌ها به شرح جدول شماره (۴) بوده‌اند که به صورت هدفمند انتخاب شده‌اند و کدگذاری شده‌اند. مصاحبه‌ها در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ انجام شد و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه داشت؛ به طوری که با اضافه کردن مورد اطلاعات جدیدی به دست نیامد. چارچوب سؤالات مصاحبه نیمه‌ساختاریافته از مطالعه مبانی نظری به دست آمد. اطلاعات با استفاده از فرایند کدگذاری باز^۱ (شواهد معنادار)، محوری^۲ (مفاهیم) و انتخابی^۳ (مقوله‌ها) (جدول شماره ۲) تحلیل شد. به منظور تعیین اعتبار اطلاعات از روش چک همکار و بازآزمون استفاده شد.

جدول ۴. اطلاعات جمعیت شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش

ردیف	دانشکده	رشته تحصیلی	تعداد
۱	دانشکده ادبیات	زبان و ادبیات فرانسه زبان و ادبیات عربی	۲
۲	دانشکده الهیات	تاریخ و تمدن اسلامی فلسفه و حکمت اسلامی ادیان و عرفان	۳
۳	دانشکده علوم ورزشی	رفتار حرکتی	۵
۴	دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی	مطالعات زن و خانواده مدیریت مالی اقتصاد	۵
۵	دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی	علوم تربیتی روان‌شناسی مشاوره	۱۵
۶	دانشکده علوم ریاضی	ریاضی کاربردی کامپیوتر	۳

1. open coding
2. axial coding
3. selective coding

ردیف	دانشکده	رشته تحصیلی	تعداد
۷	دانشکده علوم زیستی	بیوتکنولوژی	۳
۸	دانشکده فنی و مهندسی	برق مکانیک	۵
۹	دانشکده شیمی	شیمی کاربردی شیمی محض	۳
۱۰	دانشکده فیزیک	فیزیک بنیادی	۲
۱۱	دانشکده هنر	نقاشی صنایع دستی	۴

۴. یافته‌ها

نتایج حاصل از تحلیل محتوا در چهار کد انتخابی به شرح بعد فردی، اجتماعی، فرهنگی و شناختی دسته‌بندی شده است.

۴-۱. کد انتخابی نخست: بعد فردی

کد انتخابی بعد فردی از کدهای محوری «اعتماد به نفس»، «آزادی بیان»، «احترام»، «محیط امن و راحت»، «کنترل استرس»، «حس خوب»، «حمایت»، «انعطاف‌پذیری»، «احساس لطیف زنانه»، «درک متقابل»، «تمرکز بر درس و پیشرفت درسی»، «روحیه پرسشگری»، «حسادت و چشم‌وهم‌چشمی» و «پوشش» تشکیل شده است.

اعتماد به نفس. در تجربه زیسته دانشجویان در ارتباط با مؤلفه «اعتماد به نفس» محیط کلاس تک‌جنسیتی و برخورد صمیمی اساتید سبب می‌شود دانشجویان اعتماد به نفس پیدا کنند و بتوانند بدون ترس از مسخره‌شدن خود را در کلاس درس نشان دهند. به عنوان مثال، نمونه‌ای از مصاحبه دانشجویان ذکر می‌شود:

من خیلی خجالتی بودم وقتی وارد دانشگاه الزهرا شدم. چون همه خانم بودن ترسم کمی ریخت و اعتماد به نفس پیدا کردم که خودی نشون بدم. البته نمی‌دونم خارج از محیط زنانه هم بتونم این روحیه رو حفظ کنم یا نه (مصاحبه‌شونده کد ۱۱، رشته روان‌شناسی).

آزادی بیان. در ارتباط با مؤلفه «آزادی بیان» دانشجویان بر این باور بودند که برخی از دختران به دلیل فضای فرهنگی که در محیط خانواده داشته‌اند، از بیان نظرات و

صحبت کردن در جمع مختلط خودداری می‌کنند. تجربه زیسته دانشجویان دانشگاه الزهرا نشان می‌دهد که تحصیل در فضای تک‌جنسیتی به آنان کمک می‌کند که به راحتی صحبت کنند و اظهار نظر کنند. کد محوری «آزادی بیان» شامل ارائه نظرات و صحبت کردن آزادانه است. در زمینه ارائه نظرات نمونه‌ای از مصاحبه دانشجویان ذکر می‌شود:

من خجالتی بودم اما وقتی در جو کلاسی که همه دختر هستن قرار گرفتم تونستم به راحتی نظر بدم. الان طوری راه افتادم که جاهای دیگه هم که محیط مختلط باشه هم می‌تونم نظر بدم»

و در ارتباط با صحبت کردن آزادانه دانشجویی بر این باور بود که:

وقتی محیط مختلط باشه تو حرف زدن هی باید خودسانسوری کنی. یک‌سری چیز را بگی و یک سری چیزها رو پنهان کنی چون تو ذهنت می‌گی مثلاً این حرف جلو پسر زشته یا ممکنه فکر بد کنن اما چون این جا همه دخترن راحت می‌تونی حرف بزنی» (مصاحبه‌شونده کد ۱۶، رشته مطالعات زن و خانواده).

احترام. دانشجویان مؤلفه «احترام» را به مفهوم توجه کردن به خواسته‌های دانشجویان و ارج گذاشتن به شخصیت آنان تعریف کردند و گفتند:

«این دانشگاه چه استادای زن چه مرد بهت خیلی احترام می‌زارن» (مصاحبه‌شونده کد ۳ دانشجویی، رشته علوم تربیتی).

محیط امن و راحت. برخی از دانشجویان بر این باور بودند که با تحصیل در دانشگاه مختلط، دانشجویان درگیر توجه و روابط دوستی با جنس مخالف می‌شوند و ذهن آنان معطوف به این روابط دوستی و عواقب آن می‌شود اما در دانشگاه تک‌جنسیتی درگیری ذهنی از نوع ذکرشده وجود ندارد و دانشجویان آرامش روانی و نبود حاشیه را تجربه می‌کنند. مثلاً دانشجویی گفت:

وقتی تو کلاس مختلط باشی ذهنت بلاخره میره سمت پسر و برات دغدغه میشه مثلاً به ظاهرش توجه می‌کنی و دوست داری باهاش ارتباط بگیری اما این جا چون همه دخترن ذهن آرومه و دغدغه‌ای نداره (مصاحبه‌شونده کد ۲۳، رشته مدیریت مالی).

کنترل استرس. دانشجویان بر این باور تکیه می‌کردند که برخی دانشجویان در محیط مختلط در نشان دادن ویژگی‌های شخصیتی خود و فعالیت در کلاس درس دچار استرس

می‌شوند اما در محیط تک‌جنسیتی قادر به کنترل استرس خود هستند. به عنوان مثال دانشجویی گفت:

این جا چون تو کلاس درس همه دخترن و بیشتر استادا خانوم هستن من تو کنفرانس دادن یا پرسش و پاسخ شفاهی استرس ندارم و می‌تونم خودم رو مدیریت کنم (مصاحبه‌شونده کد ۵، علوم تربیتی).

حس خوب. مؤلفه «حس خوب» دارای دو زیر مجموعه «وجود حداکثری کارمندهای زن» و «وجود حداکثری اساتید زن» است. دانشگاه الزهرا محیطی است که اکثریت کارمندان دانشگاه و اساتید خانم هستند و از این که دانشگاه الزهرا از نظر شغلی محیط مناسبی برای زنان محسوب می‌شود احساس خوبی دارند. به عنوان مثال در ارتباط با «وجود حداکثری کارمندهای خانم» نمونه‌ای از مصاحبه‌دانجویان ذکر می‌شود:

توی این دانشگاه اکثر کارمندا زنن خوب این حس خوبیه چون تو ذهنت میاد که اگه منم تلاش کنم می‌تونم تویه محیط‌های اداری دانشگاه برای خودم شغلی داشته باشم (مصاحبه‌شونده کد ۱۲، دانشجویی زبان و ادبیات فرانسه).

در زمینه «وجود حداکثری اساتید زن» دانشجویی ذکر کرد:

اینجا استادای زن بیشتر از مردا است. خوب این واسه من مهمه و نشون می‌ده که یه زن با توجه به تمام موانع و مشکلات می‌تونه به مدارج بالای علمی برسه. واقعاً وقتی استادای زن را می‌بینم حال خوب می‌شه (مصاحبه‌شونده کد ۱۹، رشته تربیت بدنی).

حمایت. دانشجویان بر جو حمایتی دانشگاه اشاره کردند و از اینکه اساتید از دانشجویان حمایت می‌کنند احساس رضایت داشتند. به عنوان نمونه دانشجویی می‌گفت:

استادای خانم تو این دانشگاه چون شرایط یک زن رو می‌فهمن خیلی حمایت می‌کنن. مثلاً من ترم پیش باردار بودم و تقریباً آخرای بارداریم بود نزدیک خرداد هم بود وقتی می‌اومدم تو کلاس درس استادان من رو جایی می‌نشوندن که کولر بود، اجازه می‌دادن بین کلاس کمی ایستم و حتی ته کلاس راه برم. تا عمر دارم این حمایت‌ها رو فراموش نمی‌کنم (مصاحبه‌شونده کد ۸، رشته مشاوره)

انعطاف‌پذیری. با توجه به تجربه دانشجویان، مؤلفه «انعطاف‌پذیری» به مفهوم سازگاری رفتاری استاد با توجه به شرایط کلاس و دانشجویان معنی شده است و این که استاد برنامه غیرقابل تغییری را به دانشجویان تحمیل نمی‌کند؛ بلکه به شرایط دانشجویان و نظرات

آنان اهمیت می‌دهد و به‌طور مشارکتی در برخی از قسمت‌های برنامه تغییر ایجاد می‌کند. به عنوان مثال، نمونه‌ای از مصاحبه دانشجویان ذکر می‌شود:

رفتار استاد با دانشجو انعطاف‌پذیره چه از نظر تعیین قوانین در کلاس درس و چه از نظر تصمیم‌گیری درباره نحوه انجام کارهای کلاسی (مصاحبه‌شونده کد ۱۵، رشته تاریخ و تمدن اسلامی)

لطافت زنانه. به عقیده برخی دانشجویان فضای دانشگاه‌های مختلط به دلیل این که بیشتر اساتید و کارکنان دانشگاه و جمعی از دانشجویان مرد هستند، دانشگاه محیط خشک و رسمی دارد. اما در دانشگاه تک‌جنسیتی محیط خشک نیست. یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید:

از نظر من دانشگاه‌های دیگه چون بیشتر مرد هستش محیط خشک و رسمی داره اما این جا به دلیل این که تک‌جنسیتی است لطافت توش وجود داره و محیط رسمی و خشک نیست (مصاحبه‌شونده کد ۲۹، رشته ادبیات عرب).

درک متقابل. درک متقابل دارای دو زیر مجموعه «درک متقابل بین دانشجویان» و «درک متقابل بین استاد- دانشجو» است و سبب ایجاد جو صمیمی شده است. دانشجویان معتقدند که در دانشگاه تک‌جنسیتی به دلیل این که همه دانشجویان از یک جنس هستند و اکثر اساتید زن هستند، مشکلات و مسائلی را که یک زن با آن مواجه هستند را می‌دانند و می‌توانند همدیگر را درک کنند و در قبال مشکلات راه‌حل ارائه دهند. یکی از مصاحبه‌شوندگان می‌گوید:

این جا چون همه دختر هستن راحت می‌شه درباره مسائل و مشکلات حرف زد بعد چون همه زن هستیم مشکلات هم را می‌شناسیم و به راحتی هم رو درک می‌کنیم (مصاحبه‌شونده کد ۳۶، رشته نگارگری)

و در زمینه «درک متقابل بین دانشجویان» دانشجویی گفت:

این جا استادها چون اکثراً خانم هستن ما و مشکلاتمون رو درک می‌کنن و حتی به ما کمک می‌کنن اون رو حل کنیم خیلی قدرت درکشون بالا است (مصاحبه‌شونده کد ۴۲، رشته نقاشی)

تمرکز روی درس و پیشرفت درسی. برخی دانشجویان معتقدند چون در دانشگاه تک‌جنسیتی حاشیه وجود ندارد، تمرکز بر دروس بالا می‌رود. دانشجویی می‌گوید:

این جا چون محیط دخترونه است و پسر توش نیست، مسئله حواس‌پرت‌کن وجود نداره. می‌شینن کامل سر درس و پیشرفت درسیت بیشتر می‌شه (مصاحبه‌شونده کد ۳۹، رشته شیمی)

روحیه پرشگرایی. به نظر برخی دانشجویان، دختران به دلیل فضای فکری و فرهنگی خانواده از سؤال پرسیدن در جمع مختلط واهمه دارند و گاهی سؤالاتی که در ارتباط با زن است خجالت می‌کشند در جمع مختلط آن را بیان کنند. اما در محیط تک‌جنسیتی ترس و خجالت آنان از بین رفته و روحیه پرشگرایی در آنان تقویت می‌شود. یکی از دانشجویان می‌گوید:

من دانشجوی رشته تربیت بدنی هستم. درسته که واحدهای عملی این رشته همه جا جدا است، اما واحدهای تئوری مختلطه. خوب توی رشته ما خیلی سؤالات پیش میاد که درباره جسم خانم‌ها و یا سؤالاتی که درباره خانم‌های معلول ورزشکار با اون مواجه هستن. آگه محیط مختلط باشه نمیشه این سؤالات رو پرسید اما این جا راحت می‌تونن پرسشی بی‌خجالت (مصاحبه‌شونده کد ۲۴، رشته تربیت بدنی)

حسادت و چشم‌وهم‌چشمی. برخی از دانشجویان معتقدند در محیط تک‌جنسیتی به دلیل این که نمره و پیشرفت تحصیلی برای دختران مهم است و رابطه دوستانه بین دانشجویان زیاد است و به راحتی از وضعیت تحصیلی هم مطلع می‌شوند، بین دانشجویان حسادت و چشم‌وهم‌چشمی ایجاد می‌شود. مثلاً دانشجویی می‌گوید:

خوب فضای این جا چون همه دختریم راحت سر از کار هم درمی‌آریم چشم‌وهم‌چشمی زیادی وجود داره کی نمره بیشتر گرفته کی کمتر، چرا گفتم نخوندی ولی نمرت خوب شده و از این حرفا (مصاحبه‌شونده کد ۴۷، رشته مهندسی برق)

برخی از دانشجویان بر این باورند که با توجه به بافت فرهنگی ایران و قوانین کشور پوشش در مجامع عمومی مهم تلقی می‌شود. دانشگاه الزهرا به دلیل تک‌جنسیتی بودن با توجه به رعایت قوانین کشور دختران از نظر پوشش راحت هستند. دانشجویی می‌گوید:

من از خانواده بسیار مذهبی هستم. این جا چون همه زن هستیم من آگه چادرم رو شونم بیفته یا روسریم بره عقب ناراحت نیستم. این جا از نظر پوشش آدم راحتته (مصاحبه‌شونده کد ۲۲، رشته مشاوره).

۲-۴. کد محوری دوم: بعد اجتماعی

کد انتخابی بعد اجتماعی از کدهای محوری «هماهنگی»، «ارتباط اجتماعی» و «اشتراک افکار» و «عدم ارتباط اجتماعی با جنس مخالف» تشکیل شده است.

هماهنگی. در ارتباط با مؤلفه «هماهنگی» دانشجویان بر این باورند که در کلاس تک‌جنسیتی به دلیل این که افراد از یک جنس هستند و از هم خجالت نمی‌کشند و از نظر

برقراری ارتباط اجتماعی راحت هستند، می‌توانند در ارتباط با مسائل کلاس درس راحت‌تر با هم هماهنگ شوند. به عنوان مثال نمونه‌ای از مصاحبه دانشجویان ذکر می‌شود:

این‌جا چون تک‌جنسیتی برای موضوعات مختلف راحت با هم هماهنگ می‌شیم» (مصاحبه‌شونده کد ۱۰، رشته روان‌شناسی).

ارتباط اجتماعی. این مؤلفه به دو زیر مجموعه «ارتباط اجتماعی بین دانشجویان» و «ارتباط اجتماعی بین استاد- دانشجو» اشاره دارد. دانشجویان معتقدند از آنجا که همه اساتید زن هستند، در کلاس تک‌جنسیتی دانشجویان به راحتی با هم وارد ارتباط اجتماعی می‌شوند و همچنین راحت و بدون خجالت از نظر علمی و عاطفی با اساتید وارد ارتباط می‌شوند. برخی از دانشجویان معتقدند که زنان در دانشگاه‌های مختلط خجالت می‌کشند و سعی می‌کنند با استاد ارتباط علمی نداشته باشند. به عنوان مثال نمونه‌ای از مصاحبه دانشجویان در زمینه «ارتباط بین دانشجویان» ذکر می‌شود:

تو کلاس چون همه زن هستیم راحت و بدون مشکل می‌تونیم با هم ارتباط برقرار کنیم (مصاحبه‌شونده کد ۳۴، رشته ریاضی).

در زمینه «ارتباط اجتماعی بین استاد- دانشجو» دانشجویی می‌گوید:

این‌جا به دلیل این که اکثر استادان زن هستند ما راحت باهاشون وارد ارتباط اجتماعی می‌شیم. دوستم که مال یه دانشگاه دیگه هست، می‌گه اینقدر تو دانشگاه ما فضا رسمیه که خجالت می‌کشی با استاد وارد ارتباط بشی (مصاحبه‌شونده کد ۵، رشته علوم تربیتی).

اشتراک افکار. به عقیده برخی دانشجویان در دانشگاه تک‌جنسیتی به راحتی می‌توان با دانشجویان هم‌رشته با ورودی‌های مختلف و دانشجویان تحصیلات تکمیلی ارتباط برقرار کرد و این به رشد علمی دانشجویان کمک می‌کند. دانشجویی می‌گوید:

این‌جا چون محیط تک‌جنسیتی محدودیت ارتباطی وجود نداره شما به راحتی می‌تونیم با بچه‌های هم‌رشته‌ای خودت در سال‌های مختلف تحصیلات تکمیلی ارتباط بگیری و این به رشد علمی کمک می‌کنه (مصاحبه‌شونده کد ۳۴، رشته ریاضی).

عدم ارتباط اجتماعی با آقایان. برخی از دانشجویان تک‌جنسیتی بودن دانشگاه را منفی تلقی کرده‌اند چون فرصت یادگیری و برقراری ارتباط اجتماعی با جنس مخالف را از آنان

گرفته است و مؤلفه «عدم ارتباط اجتماعی با آقایان» شکل گرفت. به عنوان نمونه دانشجویی می‌گوید:

دانشگاه تک‌جنسیتی از این جهت بده که ارتباط اجتماعی با جنس مخالف نداری و یاد هم نمی‌گیری چطور با جنس مخالف ارتباط اجتماعی درست برقرار کنی. دانشگاه می‌تونه درباره یادگیری ارتباط اجتماعی با آقایان یه فرصت باشه که دانشگاه تک‌جنسیتی این فرصت رو از آدم می‌گیره مثلاً من تو خانواده بسته‌ای هستم اون جا هم این فرصت رو ندارم دانشگاه هم که این طوری (مصاحبه‌شونده کد ۲۵، تاریخ و تمدن اسلامی).

۳-۴. کد انتخابی سوم: بعد فرهنگی

کد انتخابی بعد فرهنگی از کدهای محوری «عدم اجازه تحصیل»، «انتخاب دانشگاه به دلیل ارزش‌ها» و «تطبیق پذیری» تشکیل شده است.

عدم اجازه تحصیل. برخی دانشجویان معتقدند که بافت فرهنگی شهرشان و فرهنگ خانواده آنان به این صورت است که دختران اجازه حضور و تحصیل در دانشگاه مختلط را ندارند و اگر در دانشگاه‌های مختلط قبول شوند خانواده به آنان اجازه تحصیل نمی‌دهند و از ادامه تحصیل محروم می‌شوند. دانشگاه الزهرا محیطی است که به دخترانی که در شهرها و خانواده‌هایی که با حضور دختران در جمع مختلط مخالف هستند این فرصت را می‌دهد که درس بخوانند. دانشجویی می‌گوید:

می‌دونی اگه دانشگاه الزهرا نبود خیلی از دختری نمی‌تونستن بیان دانشگاه و درس بخونن. خیلی از خانواده‌های ایرانی اجازه تحصیل به دختری رو تو دانشگاه مختلط نمی‌دن و دختری محروم از درس می‌شن. من خودم همین طوری بودم خانواده من حساسن و می‌گفتن غیر این جا نمی‌زاریم جای دیگه درس بخونی (مصاحبه‌شونده کد ۲۱، رشته اقتصاد).

انتخاب دانشگاه به دلیل ارزش‌ها. به عقیده برخی دانشجویان ارزش‌های فردی خودشان و خانواده آنان به صورتی است که دختران اجازه تحصیل در محیط مختلط را دارند اما با این‌گونه محیط‌ها راحت نیستند و ترجیح می‌دهند در محیط تک‌جنسیتی درس بخوانند. دانشجویی می‌گوید:

اول بگم که این دانشگاه انتخاب اول و آخرم بود به دلیل ارزش‌هایی که تو خونادم بود، من از یک محیط بسته و روستایی میام و خانواده من می‌ترسیدن که من بیام تهران و تو دانشگاه مختلط.

اما دوست هم داشتن حتماً درس بخونم. منم به خاطر این که اونا دچار استرس نشن این جا رو انتخاب کردم (مصاحبه‌شونده کد ۲، رشته علوم تربیتی)

تطبیق‌پذیری. برخی از افراد در محیط‌های کوچک با جمعیت کم زندگی می‌کنند و شناختی از شهرهای بزرگ و فرهنگ‌های مختلف ندارند. فضای تک‌جنسیتی به آنان کمک می‌کند این شناخت راحت‌تر و در فضایی آرام‌تر به دست آید. به عنوان مثال یکی از دانشجویان می‌گوید:

من وقتی دانشگاه قبول شدم قرار شد بیام تهران. از هماهنگ‌شدن با شهر بزرگی مثل تهران و برخورد با آدم‌ها و فرهنگ‌های مختلف می‌ترسیدم. اما این جا چون محیط تک‌جنسیتی خیلی راحت‌تر می‌تونی خودت رو به آدمایی با فرهنگ‌های مختلف نزدیک کنی و خودت رو باهاشون وفق بدی، این فضای تک‌جنسیتی خیلی بهم کمک کرد (مصاحبه‌شونده کد ۱۴، رشته تربیت بدنی).

۴-۴. کد انتخابی چهارم: بعد شناختی

کد انتخابی شناختی از کدهای محوری «یادگیری مباحث به صورت نظری و غیر کاربردی» و «تلاش برای کسب نمره» و «عدم ارتباط با بازار کار» تشکیل شده است.

یادگیری مباحث به صورت نظری و غیرکاربردی. برخی دانشجویان معتقد بودند در دانشگاه‌های مختلط آقایان بیشتر بر کاربردی یاد گرفتن دروس تکیه می‌کنند و خانم‌ها بر یادگیری تئوری دروس تمرکز دارند و در دانشگاه الزهرا، به دلیل تک‌جنسیتی بودن، روحیه تئوری‌خوانی حاکمیت دارد. یکی از دانشجویان می‌گوید:

«رشته ما مهندسیه دروس رو واقعاً باید کاربردی یاد گرفت نه این که تئوری بخونی. تو دانشگاه‌های دیگه که مختلطه و بیشتر کلاس پسران، اونا بیشتر دنبال کاربردی یاد گرفتن درس هستن این خیلی خوبه ولی متأسفانه دخترها روحیه‌شون طوری هست که فقط می‌خوان تئوری یاد بگیرن (مصاحبه‌شونده کد ۵۰، رشته مهندسی).

تلاش برای کسب نمره. برخی از دانشجویان معتقد هستند در دانشگاه الزهرا بیشتر تمرکز دانشجویان بر کسب نمره است. دانشجویی می‌گوید:

بچه‌های مهندسی باید دنبال عمیق یاد گرفتن درس‌ها و کاربردی یاد گرفتنشون باشن اما تو این دانشگاه فقط دنبال نمره گرفتن هستن. من واسه دوتا درس مهمون شدم دانشگاه دیگه. خوب بیشتر کلاس مردن می‌دونی که هنوز هم بیشتر جمعیت کلاس‌های مهندسی مردن. اون‌جا کسی براش مهم نیست اینقدر بخونه که ۲۰ بشه واقعاً دنبال کاربردی یاد گرفتن هستن (مصاحبه‌شونده کد ۴۶، رشته برق).

عدم توجه به بازار کار. برخی دانشجویان معتقد بودند که در دانشگاه‌های مختلط آقایان بیشتر به ارتباط رشته تحصیلی به بازار کار تکیه می‌کنند و خانم‌ها اغلب تنها به یادگیری درس اهمیت می‌دهند. به عنوان مثال، دانشجویی می‌گوید:

ما که دو سه تا درس رو تو دانشگاه دیگه مهمان بودیم می‌دیدیم که چون بیشتر جمعیت کلاس رو پسرا تشکیل می‌دادن تویه بیرون از دانشگاه شغل‌های پاره‌وقت داشتن. حتی بعضی‌ها کار بدون حقوق می‌کردن که فقط کار یاد بگیرن بعد هی مطالب درسی رو تو کلاس درس به کار ربط می‌دادن اما این جا دخترا خیلی براشون بازار کار مهم نیست اکثراً بیرون کار نمی‌کنن و از بازار کار بی‌اطلاعن (مصاحبه‌شونده کد ۴۷، رشته برق).

۵. نتیجه‌گیری

با توجه به این پژوهش انجام‌شده، دانشجویانی که در دانشگاه تک‌جنسیتی الزهرا تحصیل می‌کند، ابتدا از تأثیری که دانشگاه روی بعد فردی و اثرات روانی و روحیه آنان بر جای گذاشته است صحبت می‌کنند. در ادامه به تأثیری که دانشگاه در سطح اجتماعی، فرهنگی و شناختی بر ذهن آنان جا می‌گذارد و در مرحله بعد از تأثیری که فیزیکی و معماری دانشگاه و ساختار سازمانی سخن می‌گویند که بر زندگی دانشجویان اثرگذار است.

بعد فردی در این سؤال بیشترین تعداد مؤلفه‌ها را دارا بوده است و دانشجویان زن از بودن در فضای دانشگاه خاص زنان از مسائلی چون اعتماد به نفس، آزادی بیان، احترام، محیط امن و راحت، کنترل استرس، حس خوب، حمایت، انعطاف‌پذیری، احساس لطیف زنانه، درک متقابل، تمرکز بر درس و پیشرفت درسی، روحیه پرسشگری، حسادت و چشم‌وهم‌چشمی و پوشش راحت صحبت به میان آورند.

نتایج این پژوهش در زمینه بعد فردی با پژوهش موسوی هاشمی (۱۳۹۸) که به تأثیر دانشگاه تک‌جنسیتی بر خودکارآمدی دانشجویان زن اشاره کرده است. پژوهش بورس و همکاران (۲۰۱۳) و وایزرنر (۲۰۱۳) که بر افزایش اعتماد به نفس زنان در دانشگاه تک‌جنسیتی و وایزرنر (۲۰۱۳) و چوبی (۲۰۱۵) که بر پیشرفت تحصیلی زنان در دانشگاه تک‌جنسیتی اشاره کرده‌اند هم راستا است.

بعد از بعد فردی، بیشترین تعداد مؤلفه‌ها مربوط به بعد اجتماعی بود که دانشجویان از بودن در فضای دانشگاه دختران احساس هماهنگی، ارتباط اجتماعی و اشتراک افکار، عدم ارتباط اجتماعی با جنس مخالف را تجربه کرده‌اند. نتایج این پژوهش در زمینه بعد اجتماعی با پژوهش بورس و همکاران (۲۰۱۳) که به تجربیات اجتماعی متنوعی که زنان در محیط دانشگاه تک‌جنسیتی تجربه کرده‌اند اشاره کرده است و پژوهش ازدر (۲۰۲۳) که به تأثیر دانشگاه زنانه بر توسعه اجتماعی زنان اشاره کرده است و از معایب دانشگاه تک‌جنسیتی نام می‌برد که فرصت ارتباط اجتماعی با مردان را از زنان می‌گیرد هم‌راستا است.

بعد فرهنگی از جمله ابعاد مطرح‌شده توسط دانشجویان زن است. آنان بر این باور بودند که اگر دانشگاه الزهرا نبود، هرگز اجازه تحصیل در دانشگاه را پیدا نمی‌کردند. برخی دیگر بر این باور بودند که دانشگاه الزهرا را تنها به خاطر ارزش‌های شخصی و خانوادگی انتخاب کردند. برخی دیگر مؤلفه‌ای چون تطبیق‌پذیری را مطرح کردند و بر این باور بودند که دانشگاه محیطی جدید است برای آنانی که از شهرهای کوچک می‌آیند و از دیرستان وارد دانشگاه می‌شوند و در محیطی زنانه راحت‌تر با این چالش مواجه شده و تطبیق پیدا می‌کنند. نتایج این پژوهش در زمینه بعد فرهنگی با پژوهش ازدر (۲۰۲۳) که به تأثیر دانشگاه زنانه بر توسعه فرهنگی زنان اشاره کرده است هم‌راستا است.

در بعد شناختی مؤلفه‌هایی چون یادگیری مباحث به صورت تئوری و غیرکاربردی، تلاش برای کسب نمره و عدم ارتباط با بازار کار مطرح شد. نتایج این پژوهش در زمینه با پژوهش چویی و همکاران (۲۰۱۵) که به این نتیجه دست یافتند که در مراکز آموزشی تک‌جنسیتی در مقایسه با مراکز آموزشی مختلط، احتمالی کمتری وجود دارد که زنان درگیر فعالیت‌های شدید یا فوق‌العاده شوند و بیشتر بر خواندن دروس تأکید دارند هم‌راستا است.

در ادامه به بررسی و تحلیل جداگانه ابعاد شش‌گانه‌ای که بر اساس دیدگاه دانشجویان الزهرا به دست آمده است اشاره می‌شود.

بعد فردی بیشترین تعداد مؤلفه‌ها را به خود اختصاص داده است. این امر نشان‌دهنده این است که مسائل روانی و تأثیراتی که مسائل بر روی روان بر جای می‌گذارد برای زنان مهم است. جایی که زنان در روایت‌های خود از مؤلفه‌هایی چون «اعتماد به نفس»، «آزادی بیان»

و «کنترل استرس» صحبت می‌کنند به نظر می‌آید زنان از درون خود در جمع‌های مختلط دچار کم‌رویی، خجالت و عدم اعتماد به نفس هستند که این مسائل را از تربیت خانوادگی و آموزش مدرسه‌ای با خود به دانشگاه می‌آورند؛ همان تربیت معروفی که «زن خوب هر جا صحبت نمی‌کنه»، «زن خوب هر چیزی را نمی‌گوید» و «زن خوب باید از مردها فاصله بگیره». این نوع تربیت در زنان نهادینه شده و با این تربیت وارد محیط دانشگاه می‌شوند. از آنجا که دانشگاه الزهرا خاص زنان است گویی نفس می‌کشند، خود را رها کرده و اعتماد به نفس پیدا می‌کنند و حرف‌های نگفته خود را در محیط کلاس بیان می‌کنند.

اگر زنان آموزش درست دریافت کنند و روی خودسازی آنان در خانواده و مدرسه کار شود نیازی نیست از جمع مختلط فاصله بگیرند و به جمع زنانه پناه ببرند بلکه این توانایی را پیدا می‌کند که در تمامی جمع‌ها اعتماد به نفس داشته و خود را نشان دهند و نظرات خود را بیان کنند. در بعد فردی دانشجویان زن از پوشش صحبت به میان می‌آورند و بر این باور هستند که چون دانشگاه الزهرا خاص زنان است دانشجویان از نظر پوشش معذوریت نداشته و راحت هستند به خصوص دانشجویان تربیت بدنی که کلاس‌های عملی و نظری آنان فاصله کمی وجود دارد نیاز به تعویض لباس نداشته و راحت هستند. حتی افراد مذهبی هم در این فضا احساس راحتی بیشتری دارند و این نشان‌دهنده اهمیت پوشش راحت برای زنان است.

زنان از مؤلفه‌هایی چون آرامش روانی، نبود حاشیه، محیط امن و راحت و تمرکز بر درس و پیشرفت درسی صحبت به میان می‌آورند و اشاره می‌کنند که بودن با آقایان در محیط دانشگاهی ارتباطات عاطفی و دوستی‌های گذارا و گاهی حتی پایدار را به وجود می‌آورد که سبب ایجاد حاشیه اخلاقی در دانشگاه و یا حواس‌پرتی در امر تحصیل می‌شود ولی آیا این پاک کردن صورت مسئله نیست؟ مردها حضور نداشته باشند تا ارتباط عاطفی به وجود نیاید؟ تا دانشجوی زن دچار چالش نشود؟ حواس دانشجوی پرت نشود؟ آیا بهتر نیست زنان در محیط خانواده و مدرسه آموزش ببینند که چگونه وارد ارتباط درست با جنس مخالف بشوند و ارتباطات اجتماعی و حتی عاطفی خود را مدیریت کنند؟

در بعد اجتماعی زنان از مؤلفه‌هایی چون هماهنگی، ارتباط اجتماعی راحت و در دسترس و اشتراک افکار سخن به میان آوردند که باز باید به بعد فردی بازگشت. آنان معتقدند

چون در این دانشگاه تمرکز بر روی زنان است و کادر اداری و آموزشی را اغلب زنان تشکیل می‌دهند پس راحت می‌توان هماهنگ شد، زودتر ارتباط اجتماعی برقرار کرد و افکار را به اشتراک گذاشت. باز هم باید به آموزش‌های خانواده و مدرسه بازگشت که چرا به دختران این امر آموزش داده نشده که در هر محیطی توانایی برقراری ارتباط اجتماعی داشته باشند. گویی تا درون فرد درست نشود او نمی‌تواند خود را در جامعه بروز دهد و شکوفا کند.

دانشجویان از عدم ارتباط اجتماعی با جنس مخالف سخن به میان آورده‌اند و آن را جزء احساسات منفی خود بیان کردند. چراکه دانشجویان دانشگاه را فرصتی برای داشتن ارتباط اجتماعی با مردان می‌دانند به خصوص در جامعه سنتی ایران که در بسیاری از خانواده‌ها محدودیت‌هایی در ارتباط زنان با مردان وجود دارد و فقدان چنین ارتباطی سبب می‌شود زنان از آموزش برقراری ارتباط درست با مردان محروم شوند و نتوانند جامعه واقعی را در دانشگاه تجربه کنند و این می‌تواند بعد منفی دانشگاه تک‌جنسیتی باشد.

بعد فرهنگی را می‌توان بعد مهمی تلقی کرد زیرا که بسیاری از باورهای هر انسانی از مسائل فرهنگی نشئت می‌گیرد و حتی باورهای‌های بعدی را هم در جهت خود شکل می‌دهد. فراتر از آن، ایران جامعه‌ای است سنتی که در بسیاری از شهرها باورهای سخت‌گیرانه نسبت به زنان وجود دارد و این مسئله اهمیت این بعد را دوچندان کرده است. دانشجویان زن حسن دانشگاه ویژه زنان را بر این می‌دانستند که فرصتی است که زنان بتوانند درس بخوانند آنان بر این باور بودند که اگر این دانشگاه نبود بسیاری از والدین، به دلیل فضای فکری و فرهنگی، اجازه تحصیل به دختران را نمی‌دادند. زیرا دوست ندارند دختران وارد محیطی شوند که مردان، چه به عنوان استاد، چه دانشجو و چه کارمند، حضور داشته باشند و حداقل این دانشگاه فضایی است که این اجازه را به برخی از بافت‌های فرهنگی می‌دهد که یک زن حداقل بتواند تحصیل کند.

در بعد شناختی دانشجویان بر این باور هستند که زنان بیشتر برای کسب نمره بیشتر و ثوری یادگرفتن دروس تأکید دارند و به ارتباط دروس با بازار کار اهمیت نمی‌دهند این موضوع را می‌توان از جوانب مختلف بررسی کرد. ابتدا باید به آموزش‌های خانواده و مدرسه و بافت فرهنگی کشور اشاره کرد که دائم در خانواده، مدارس و در وسعتی بزرگ‌تر

در جامعه بر این امر تأکید می‌شود که مردان باید درس بخوانند، سرکار بروند و نان‌آور خانواده باشند و اگر در این شرایط زن تحصیل نکند یا شاغل نباشد اتفاقی نمی‌افتد. این نوع تربیت به مرور در زنان نهادینه می‌شود و وقتی وارد دانشگاه می‌شوند درس و کار را دو مقوله جدا در نظر می‌گیرند و بیشتر به این امر می‌پردازند درس بخوانند تا نمره بگیرند. برای برخی زنان تنها تحصیل کردن و گرفتن مدرک را کافی می‌دانند و میلی به کاربردی یاد گرفتن دروس ندارد و نسبت به بازار کار و داشتن فعالیت اقتصادی بی‌تفاوت هستند از طرف دیگر ساختار دانشگاه و نحوه تدریس برخی اساتید خود به صورتی است که به دانشجویان این مسئله را القا می‌کند که تحصیل یعنی این که مطالب درسی را یاد بگیری و به موقع آن را تحویل دهی که آن موقع خاص هم قطعاً امتحان است. دانشجو خود را با انتظار اساتید هماهنگ می‌کند و اگر در کلاس درس استاد از دانشجو تقاضای کار و فعالیت کند دانشجو به مرور سدهای فکری قبلی را می‌شکند و فعال می‌شود.

در مقاله حاضر موضوع تحصیل زنان در دانشگاه تک‌جنسیتی از جوانب مختلف روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فرهنگی و زیباشناختی بررسی شده است. تحصیل در دانشگاه تک‌جنسیتی برای زنان معایب و مزایایی را به همراه دارد. از مزایای تحصیل زنان در دانشگاه تک‌جنسیتی می‌توان به تقویت بعد روان‌شناسی همچون افزایش اعتماد به نفس، آرامش روانی، حس ارزشمندی و رشد آزادی بیان در زنان اشاره کرد. در بعد اجتماعی می‌توان داشتن ارتباط اجتماعی صمیمی بین زنان را یک حسن دانست. در بعد فرهنگی این که دانشگاه تک‌جنسیتی فضایی برای برخی از دختران است که بتوانند تحصیل کنند می‌توان آن را قدمی مثبت برای رشد علمی زنان دانست. در بعد سازمانی این که زنان می‌توانند کلیشه‌های جنسیتی خود را با دیدن زنان مدیر دانشگاه تغییر دهند و به دنبال دستیابی به شغل‌های مدیریتی شوند مفید است.

از معایب تحصیل زنان در دانشگاه‌های زنانه در بعد فردی ابتدا می‌توان به کاهش علاقه به تحصیل در برخی زنان به دلیل نبود مردان در دانشگاه اشاره کرد. در بعد اجتماعی محروم شدن زنان از ارتباط اجتماعی با مردان می‌تواند در شکل‌گیری تصور مناسب از مردان و نحوه یادگیری ارتباط اجتماعی مؤثر با مردان اثرگذار باشد. در بعد شناختی، به

دلیل تصورات کلیشه‌ای، زنان به دنبال برقراری ارتباط دنیای درس با بازار کار نیستند که این موضوع با تشویق اساتید و تغییر در روش‌های تدریس می‌تواند تا حد زیادی بهبود یابد. به دلیل اهمیت آموزش زنان و نقش دانشگاه تک‌جنسیتی در موازنه کردن شرایط آموزش زنان در مقابل مردان، پیشنهاد می‌شود پژوهش واکاوی تجربه زیسته دانشجویان از تحصیل در دانشگاه تک‌جنسیتی در قیاس با دانشگاه‌های مختلط انجام شود. با توجه به گسترش انقلابی فضاهاى مجازى، شبکه‌هاى اجتماعى و سایر بسترهاى آنلاين که اشکال مجازى ارتباط میان افراد را گسترش داده‌اند (آیینی و همکاران، ۲۰۲۳) و این واقعیت که دست‌کم بخشی از کلاس‌های درس در دانشگاه‌های مختلف به شکل آنلاين برگزار می‌شوند، ایجاب می‌کند که مطالعاتی مشابه تحقیق حاضر در مورد بسترهای آنلاين آموزش و یادگیری دختران و پسران نیز انجام شود.

منابع

- کشاوری، فهیمه؛ و شمشیری، بابک (۱۳۹۹). الگوی کاربردی توسعه توانمندسازی زنان جامعه ایرانی: یک پژوهش ترکیبی. زن در توسعه و سیاست، ۱۸(۳)، ۴۸۴-۴۶۳.
- محمودی، محمود (۱۴۰۲). بررسی تجارب زیسته دختران دانشجو از دخترانگی (مطالعه موردی: دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان). زن در توسعه و سیاست، ۲۱(۱)، ۱۳۸-۱۱۳. doi: 10.22059/jwdp.2022.345930.1008233
- مدیریت برنامه و بودجه (۱۳۹۶). تحول اداری و بهره‌وری با همکاری معاونت‌های محترم دانشگاه. سند راهبردی دانشگاه.
- موسوی هاشمی، نیره (۱۳۹۸). مقایسه تأثیر دانشگاه‌های تک‌جنسیتی، تفکیک جنسیتی و مختلط بر خودکارآمدی دانشجویان دختر. پنجمین کنفرانس علوم انسانی و مطالعات مدیریت.
- مهران، گلنار (۱۳۸۵). بررسی روند تواناسازی دختران و زنان در نظام آموزشی ایران. فصلنامه تعلیم و تربیت، ۸۷، ۵۹-۹۹.
- Aeini, B., Zohouri, M., Mousavand, M. (2023). Iranians and Privacy Preservation on Social Media: A Systematic Review. *Positif Journal*. 23(10). 88-100.
- Alabi, O. J., Seeday-Khan, M., & Abdullahi, A. A. (2019). The lived experiences of postgraduate female students at the University of Kwazulu Natal, Durban, South Africa. *Heliyon*, 5(11), e02731. doi: 10.1016/j.heliyon.2019.e02731
- Booth, A. L., Cardona-Sosa, L., & Nolen, P. (2018). Do single-sex classes affect academic achievement? An experiment in a coeducational university. *Journal of Public Economics*, 168, 109-126. doi: 10.1016/j.jpubeco.2018.08.016
- Choi, J., Park, H., & Behrman, J. R. (2015). Separating boys and girls and increasing weight? Assessing the impacts of single-sex schools through random assignment in Seoul. *Social Science & Medicine*, 134, 1-11. doi: 10.1016/j.socscimed.2015.03.053
- Özder, M. (2023). Single-sex schools VS mixed-gender schools: comparing impacts. *Region - Educational Research and Reviews*, 5(4), 11. doi: 10.32629/rerr.v5i4.1282
- Schellenger, I. (2022). *Girls of Today, Leaders of Tomorrow: A Case Study on Alternative, Public, Single-Sex Schooling and Identity Formation* (MA thesis). University of Chicago. doi: 10.6082/uchicago.4207
- Wisner, T. (2013). *Why Women's Colleges?: Reassessing the Benefits of Single-Sex Higher Education for Women*. Honors Thesis Collection. Paper 106. Wellesley College Digital Scholarship and Archive.

